

Een veelvoorkomend filmshot: iemand, meestal een vrouw, in bad, het gezicht vlak onder het wateroppervlak. Een poosje drijft ze daar, vredig, maar dan schiet het gezicht los, ogen opengesperd, mond en neusgaten, inademen dat klinkt als terugspoelen. Een kort moment valt de pijn van het zuurstofgebrek samen met de pijn van de toevoer. Het hart bonst wild, er spettert water over de rand, ineens is er sprake van een *scène*, maar het enige wat er gebeurt is dat het leven doorgaat. Later is de vrouw weer aangekleed, ze zit op de rand van haar bed of in haar auto, of wat het ook is dat ze doet, niemand merkt iets aan haar en de lamp op haar nachtkastje verspreidt een zachtgele gloed tot ze hem uitknipt.

Wat weten we over de vrouw, behalve dat ze een bad heeft, een bed en een lamp die een zachtgele gloed verspreidt? En zelfs dit weten we niet. Het enige dat we met zekerheid kunnen vaststellen, is dat het ademhalingscentrum onderdeel is van het autonome zenuwstelsel en daarom automatisch reageert op een te hoog koolmonoxidegehalte in het bloed. Honderd miljard zenuwcellen die via neurotransmitters paniekprikkels doorgeven aan de hersenen, meer dan genoeg om ieder denkbeeldig verzet op te geven, handen die de badranden omklemmen, kracht zetten, keelspiieren aanspannen, hoofd voorover: *inspiratie*.

Wat weten we over deze vrouw? Wat weet deze vrouw over zichzelf?

Er moet iets gebeuren, zei M. Ze is vijfendertig
maar draagt haar leeftijd op een heel andere ma-
nier dan bijna iedere volwassen vrouw die ik ken. De
jaren bestaan wel in haar, maar eerder als reeks dan
als optelsom. Ze heeft geen kinderen en wil er ook
geen, en ik denk dat dat een groot geluk is in een vrou-
wenleven. We liepen onze vaste ronde door het park.
Het weer kenmerkte zich door een afwezigheid ervan,
een non-lucht, een non-temperatuur, alleen een voch-
tige onverschilligheid die door het weefsel van onze
zomer- noch winterjassen drong.

Er moet wat M betreft altijd iets gebeuren, tot er zo-
veel is gebeurd dat ze haar telefoon uitzet, stopt met

drinken en alleen nog maar in bed wil liggen met Clarice Lispector, voor wie ze een diepe affectie koestert die meer op liefde lijkt dan de meeste menselijke betrekkingen die daarvoor moeten doorgaan. Maar nu heeft ze het over haar boek, en wat er moet gebeuren is dit: ik sterf en zij krijgt mijn hond onder haar hoede, die geen hond is maar een paard genaamd Carlo. Het paard bestaat echt, het loopt rond in een veld aan de rand van haar geboortedorp en is eigendom van een boer, die er verder niets mee doet.

Ze kwam op het idee van mijn dood toen ze op de radio hoorde over een ski-ongeluk in Zwitserland waarbij een Nederlandse vrouw van tweeëndertig was omgekomen. Een paar dagen daarvoor had ik Theo bij haar achtergelaten om te gaan skiën met twee bevriende stellen. Een paar uur lang was ze ervan overtuigd geweest dat ik die vrouw was. Ze had naar mijn slapende hond gekeken, doordrongen van een heel nieuw soort verantwoordelijkheid, die haar aan de oppervlakte nerveus maakte maar vanbinnen opmerkelijk vredig.

Maar je weet dat ik geen tweeëndertig ben, zei ik. En dat ik niet in Zwitserland was maar in Frankrijk.

Dat wist ze ook wel, maar dat konden journalistieke slordigheden zijn. Feit was dat ik dood was. Of eigenlijk, en ze hoopte dat ik dit niet verkeerd zou opvatten, waren haar eerste gedachten bij Theo en de grote verandering die zijn aanwezigheid zou veroorzaken in haar leven. Ze bleef heel lang naar hem kijken maar er gebeurde niets, behalve dat hij af en toe diep zuchtte alsof hij doodmoe was ondanks het feit dat hij sliep.

Toen ze even later met hem in het park liep, kreeg ze een berichtje van mij. Even dacht ze dat het een zieke grap was, of een geest. Daarna viel alles weer terug in de plooi. De verongelukte vrouw was weer een statistische eenheid, de hond niet meer háár hond en ze kon verdergaan met haar leven zoals het was.

Ik vroeg haar of ze niet opgelucht was dat ik nog leefde.

Dolblij, zei ze. Een hond opvoeden was iets waartoe ze zichzelf niet in staat achtte. Het was haar werkelijk om het even of het dier ging zitten als ze *zit* tegen hem zei, en ze kon hem alleen maar gelijk geven wanneer hij liever in de gang poepte dan buiten in de regen. Daarbij wist ze eindelijk hoe het verder moest met het verhaal, al zou de fictieve versie van mij sterven na een kort maar treurig ziekbed.

Ik vroeg haar wat voor ziekte ze voor me in gedachten had.

K, natuurlijk. Of ik wist dat je dat ook aan je hart kunt hebben.

Dat lijkt me er een beetje over, zei ik, voor in een roman.

Een paard leek haar uiteindelijk beter dan een hond, omdat het meer gedoe was. Ze zou ervoor naar het platteland moeten verhuizen.

En ik woonde dus al op het platteland, met mijn paard?

Daar had ze nog niet bij stilgestaan, al ging het überhaupt niet om *mij* maar om de penibele situatie waarin ik haar met mijn korte ziekbed en onverwachte sterven had doen terechtkomen.

Ik bedoel, zei ze, misschien heet je uiteindelijk wel gewoon Henk en ben je een boer of, weet ik het, de dorpsdichter. Het gaat erom dat ik met dat paard zit opgescheept.

En jij bent gewoon jezelf?

Gek genoeg lijkt het daar wel op, ja. In elk geval doe ik geen moeite om iemand anders te zijn. Ik probeer me een versie van mezelf voor te stellen in een weiland, met een paard, en wie ik in die situatie zou zijn. Al is er natuurlijk om te beginnen al een onmogelijk verschil tussen mijn bewustzijn nu, zonder paard, en mijn bewustzijn mét paard, vlak nadat ik bovendien een van mijn beste vrienden heb verloren. Ik kan wel zeggen: ik ben het zelf, minus de gebeurtenissen, maar het zijn de gebeurtenissen die je vanbinnen veranderen, niet andersom.

Dit laatste, over het bewustzijn en gebeurtenissen, is iets wat M absoluut niet op deze manier zou zeggen. Maar goed, zoiets bedoelde ze denk ik wel.

Ze was veel kleiner dan ik had verwacht, en zo teer als een papieren pakje kreteks. Ik had haar altijd voor me gezien in zwart, een afgedragen leren jack en zware laarzen, zoiets, maar ze droeg een jurk van gladde polyester met een bontgekleurd, aan hysterie grenzend bloemenpatroon. Ze stond in een streep zonlicht die binnenviel door een opengekanteld raam. Ze had niets van een diva of grootheid. Eerder van een meisje, al was ze eenenzestig. Een meisje dat alles had meege maakt en dwars door de tijd kon kijken.

Minutenlang had ik tevergeefs staan aanbellen bij het opgegeven adres. Ze had geen hotelkamer gewild en daarom had de uitgever een appartement voor haar

geregeld in een rustige, chique straat niet ver van het grote stadspark. Het waren tamelijk onschuldige jaren, toen Airbnb werd nog beschouwd als een handige en zelfs menselijke oplossing voor reizigers en huiseigenaren. De appartementen en kamers die werden verhuurd waren nog echt, al is dit misschien een al te zwart-witte voorstelling van zaken, een poging van mijn geheugen (dat nooit bijzonder goed is geweest) om achteraf te geloven dat er om te beginnen de onschuld was, en daarna pas de pervertering.

Na het minutenlang aanbellen liep ik naar de overkant van de straat om het huis van een afstandje te bekijken. Ze zou zich op driehoog moeten bevinden, maar het was een zonnige middag in mei en het felle licht deed alle huizen donker lijken, donker en onbe-mand, als verlaten dorpscafés in de hoogzomer.

Ik controleerde het adres nog eens, belde opnieuw een paar keer aan met min of meer beleefde tussenpozen, verzoende me toen met het feit dat er niet zou worden opengedaan en ik onverrichter zake terug naar huis zou keren. Tot mijn verrassing voelde ik me eerder opgelucht dan verslagen, alsof er net op tijd iets was afgewend of uitgesteld, een test of de uitslag van een test, en ik verder kon met mijn leven.

Het vooruitzicht haar te ontmoeten had me de hele ochtend onrustig gemaakt. Ik had haar boeken gelezen met de gretigheid van een ontwakende bakvis, waarmee ik bedoel dat ze daadwerkelijk belangrijk voor me waren, niet omdat ik ze mooi of goed vond (hoewel ik ze goed vond – niet *mooi*, maar zo waren ze ook niet bedoeld) maar omdat ik had voorvoeld dat het

lezen ervan niet zonder gevolgen kon blijven. Ik had veel te veel vragen voorbereid, pagina's vragen, zoveel dat ik bij voorbaat al moegestreden was. Misschien kon ik mijn vragenlijst door de brievenbus duwen, terug naar huis fietsen en het hele interview uit mijn duim zuigen. *In uw nieuwe boek schrijft u opnieuw over een vrouw die...*

Toen hoorde ik achter de deur iemand een trap afdalen. Het volgende moment stond er een lange man in de deuropening, met een langwerpige tas over zijn schouder en een grote camera om zijn nek die me gehaast toeknikte en zich toen uit de voeten maakte. Ik beklom drie steile trappen, stapte door de openstaande deur van het appartement en daar stond ze, in dat raam, en met een stralende glimlach draaide ze zich naar me toe.

Die fotografen, zei ze, net als je denkt dat het wel gedaan is, zien ze een lichtinval die alles anders maakt.

De uitgever had me al laten weten dat ze goeddeels doof was. Ik was geïnstrueerd overdreven luid en duidelijk te praten, met mijn gezicht naar haar toe zodat ze mijn lippen kon zien bewegen.

We namen plaats op twee naar elkaar gedraaide stoelen aan een ronde eettafel. Ze had de hele dag aan de lopende band interviews gegeven, ik was de laatste, daarna had ze nog een publiek optreden in een uitverkochte schouwburg. Ze was de laatste jaren uitgegroeid van een obscure cultschrijver met een kleine maar toegewijde fanschare tot een soort rockster – op het schild gehesen door een nieuwe generatie van

vooral vrouwelijke schrijvers, kunstenaars, artiesten, vertaald in negenentwintig talen, bewierookt en geprofileerd in bladen als *The New Yorker*, *Vanity Fair*, *Vogue*. Haar bekendste boek was inmiddels verfilmd door de meest avant-gardistische van de mainstream regisseurs, en een tamelijk bekende indieband had een hitje gehad vol referenties naar haar werk.

Twintig jaar lang had ze in relatieve stilte gewerkt aan een klein maar hecht oeuvre. Ze had geschreven over mislukking en vernedering, verlangen en afwijzing, en hoewel haar inzet totaal was, vaak de vivisectie van haar eigen leven betrof en een grondige verkenning van de levens en werkelijkheden van anderen, was het onthutsende ervan dat al die dingen, al die dingen die historisch en literair gezien zo'n beetje iedere vrouw over de rand van de afgrond hadden geduwd met zelfverlies als enige mogelijke uitkomst, in haar werk werden ingezet als uitwegen, routes die uitkwamen aan de overkant van de afgrond, en – glorieus! – verdergingen, ook al was het dan naar de volgende afgrond.

Geduldig hadden haar boeken in het halfduister gewacht tot de tijdgeest eindelijk daar was, de gordijnen openrukte en het licht binnenliet. De vrijheid die de schrijver al twee decennia eerder had gezocht en gevonden, die te maken had met overgave en compromisloosheid en een weigering zich in stilte te schamen, leek een landkaart die je zo over het gebied van de eenentwintigste eeuw kon leggen. Het gaf haar het aura van een visionair, een orakel, een Cassandra die uit haar eigen as herrees en eindelijk werd geloofd.